

hmeljar

LETO LXI
AVGUST 1991

POSLOVNI PARTNER- JI IZ TUJINE OB PO- SEGU JA V SLOVENIJI

Hmezad Export-Import je o junijskih dogodkih v Sloveniji obvestil tuje partnerje o dogajanjih pri nas. Večina partnerjev je pisмено izrazila podporo našim prizadevanjem za osamosvojitve, nekateri pa so tudi posredovali informacije na ustrezne institucije ali sredstva javnega obveščanja.

Tako je med drugim firma **RAISER Nurnberg** o položaju v Sloveniji obvestila: - Državni urad Bavarske v Muenchnu,
- Urad zveznega kanclerja v Bonnu in
- lokalni tisk v Nuernbergu.

Firma **STEINER St. Gallen** pa je posredovala informacije časopisu **Neue Zurich Zeitung** in 30. junija je izšel naslednji članek:

Nerazumljiva je znova in znova ponavljajoča se zahteva o nespremenljivosti meja. Državni sekretar Baker in v Beograd romajoči zunanji ministri Evropske skupnosti, ki vsi trobijo v isti rog, bi se morali zavedati, da s svojimi nasveti krijejo hrbet srbskemu radikalnemu nacionalkomunistu Miloševiću - verjetno zveza ni prav las-kava.

Želja "velikih", da bi na manj pomembnih sosednjih področjih "evropske hiše" vladal mir, je razumljiva. Vendar se danes niti s silo niti s pobožnim prigovarjanjem ne more obdržati skupaj to, kar NOČE ostati skupaj. Poskus rešitve razpadajoče državne tvorbe ne prinaša miru, ampak nemir in prelivanje krvi.

Če bi na hitro potegnili vzporednice z letom 1914 ("sod smodnika Evrope"), se le-te k sreči ne ujemajo, ker se danes na Balkanu ne križajo interesi velikih sil v takšnem obsegu kot takrat.

Evropa bo morala priznati hrvaško in slovensko voljo do neodvisnosti.

Stalne meje na kontinentu ne morejo biti cilj sam po sebi, ampak sredstvo za ohranitev miru. Ohranjanje meja je bila svojčas zahteva SZ do Konferenca varnosti in sodelovanja v Evropi (KVSE) z namenom, da bi zavarovali svoje, leta 1945 pridobljeno področje. Toda konferenca ne izključuje spreminjanja meja po mirni poti. Osnova zahodnemu

načinu opazovanja in delovanja ne more biti - bodisi da gre za jugoslovanski ali sovjetski primer - ohranjanje federalnega državnega sistema za vsako ceno, ampak stopnja demokracije, ki jo kažejo in si zanjo prizadevajo dežele, ki se odcepljajo.

Nemoč v primeru južnoslovanske drame, nemočni apeli stranem, naj se vzdržijo nasilja, kažejo v teh dneh z vso jasnostjo, kako dolga je še pot, celo na našem kontinentu, do "nove ureditve sveta", kljub vsem prizadevanjem KVSE, da bi se ustvarili mirovni mehanizmi. To vsekakor ni dobro znamenje za tiste, ki bi v konferenci radi videli okvir bodočega varnostnega sistema Evrope.

VSEBINA

Praznik hmeljarjev	17
Pripravimo se na spravilo hmelja	17
Kako bo potekal prevzem hmelja 1991	18
Cenik del za spravilo hmelja 1991	18
Iz zapisnika hmeljarskega odbora Hmezač KZ Savinjska dolina	19
Družba hmeljarjev	19
Navodila za varno delo pri trganju, nakladanju in prevozu hmelja	20
Navodila za varno delo pri obirnih strojih	20
Navodila za varno delo na sušilnicah	21
Varen promet s traktorji in prikolicami v času obiranja hmelja	22
V spomin Francu Kronovšku	25
Opravila v hmeljišču po obiranju	25
Sušenje in navlaževanje hmelja / Mag. Zupanec J.	26
Hmeljni kolobar / Oset F., dipl.ing.	28
Oznamkovanje hmelja v skladu s pravili Evropske skupnosti / Dr. Spitz H.	29
Več pozornosti pri pršenju hmeljišč s fitofarmacevtskimi pripravki / Kač M., dipl.ing.	30

Revija HMELJAR
Žalskega tabora 2
63310 Žalec
Telefon: 063/711 - 221

Izdajatelj in založnik:
Poslovna skupnost za hmeljarstvo Slovenije, Celje

Glavni in odgovorni urednik:
Kač Miljeva

Člani uredniškega odbora:
Finžgar Damjan
Knapič Vlasta
Luževič Janez
Natek Marjan
Župančič Martina

Tiska: Videm Papirkonfekcija Krško; Grafična priprava: Revija SAD
Revija je po mnenju št. 23 - 91 pristojnega republiškega organa oproščena plačevanja temeljnega davka od prometa proizvodov.

PRAZNIK HMELJARJEV

Tako kot vsako leto, je tudi letošnji praznik hmeljarjev razdeljen v dva dela.

Prvi je bil 4. avgusta 1991 v dvorani KZ Savinjska dolina v Žalcu, kjer je bila svečana razširjena seja Izvršilnega odbora Poslovne skupnosti za hmeljarstvo Slovenije. Na tej seji so predstavili trenutno stanje pri reorganizaciji PSH v Družbo hmeljarjev in obravnavali pridelavo in prodajo letnika 1991.

Ob tej priložnosti je stekla tudi predaja starešinstva. Lanskoletni starešina Koletnik, je predal dolžnost novemu starešini, Hugu Antloga iz Gotovelj skupno z mačkom, simbolom starešinstva. Novemu starešini bo ob strani stala tudi nova spremljevalka Marjetka Kos iz Braslovč.

Kdor prideluje hmelj, ga le-ta ne hote prevzame in postane pomemben del njegovega življenja. Zato že ves čas ob prazniku PSH podeljuje zaslužnim hmeljarjem priznanja, ki so jih letos prejeli:

Lončar Ivan in Šlander Marija iz Grajske vasi, Svet Franc iz Kaplje vasi, Hrovat Julij in Vošnjak Ivan iz Podvina, Kokovnik Anton iz Založ, Šalej Slavko iz Drešinje vasi, Strojanshek Drago iz Kmetijstva Šoštanj, Franc Travnikar iz Zavrča, Gerčer Stanislav iz Kmetijstva Žalec iz Arje vasi, Petrinjak Adrija iz PE

Breg, Koštomaj Bojan iz PE Roje, Volarič Đuro iz PE Šmarjeta, Rotovnik Bogomil iz Gotovelj, Pravdič Franc iz Pragerskega, Cafuta Milan iz Turnišča, Jurič Anton iz Dornave, Viktor Marovt iz Pariželj, Verdelj Franc iz Lok, Tukajev Maks iz Radelj ob Dravi, Četina Štefan iz Podloga in Drev Jože iz Drešinje vasi.

Tako kot vsako leto je tudi letos IHP Žalec zbral pridelovalce, ki so pridelali največ hmelja na hektar. Najvišji pridelek kulinivarja savinjski golding je dosegel Rančigaj Ivan iz Drešinje vasi, TZO Petrovče, drugo mesto je zasedel Arnšek Vinko iz TZO Gotovlje in tretje Turnšek Stanko iz TZO Braslovče.

Pri kultivarju aurora je prvo mesto pripadlo Juliju Hrovatu iz Podvina, drugo Vinku Zagoričniku iz Podvina, oba TZO Polzela. Tretje mesto je zasedel Ignac Novak iz TZO Prebold.

Zelo zanimivo pa je tudi tekmovanje v skupnih količinah, kjer je imel največji pridelek na hektar KK Ptuj - Slovenske gorice - Haloze. Drugo mesto je dosegla TZO Braslovče, KZ Savinjska dolina in tretje KK Ptuj - Turnišče.

Ob koncu pa so se zbrani hmeljarji skupno s starešinami ob vrčku piva pogovorili o letini in obiranju, ki je pred nami.

M.Z..

PRIPRAVIMO SE NA SPRAVILO HMELJA

Dokaj moker in precej viharjen julij nas je nemalokrat prestrašil tudi z nekaj toče. Če se bo tako vreme nadaljevalo tudi v avgustu, ne pozabite predvsem na redne preglede žičnic, da boste lahko pravočasno ukrepali.

V nekaterih hmeljiščih so se podorine že toliko razvile, da jih je potrebno zmulčiti. Podorimo mulčite 10-12 cm visoko, da ne prizadenete preveč rastnega dela rastline.

Priporočamo vam, da redno spremljate napovedi za namakanje, saj je znano hmeljarsko pravilo, da avgust hmelj da ali ga pa vzame.

Začetek obiranja je zdajle, ko to pišemo, še nemogoče napovedati. Predvidoma pa bo okrog 20. avgusta. Zato so sedaj najbolj nujna dela priprave na spravilo hmelja.

Radi bi vas na kratko opozorili, na kaj morate biti pri spravilu hmelja najbolj pozorni:

Pri spravilu iz njive moramo posebno paziti:

- da porežemo trte čim višje, da ostane rastlini še dovolj asimilacijske površine za krepitev sadike,
- da odrezane trte poravnava v vrsto, ker povoženi deli ne služijo svojemu namenu,
- da odstranimo vrhove hmelja z žične mreže; žal pa jih letos ni veliko;

- prikolice, na katere nalagamo, naj imajo ob straneh polno ograjo, da zrel hmelj ne bo odletaval. Če so tla iz grobih desk, se pri pometanju ogromno storžkov zdrobi. Da to preprečimo, oblečemo stene in tla s toplim podom ali folijo.

- na prikolico natrgamo največ 100 trt in jih lepo zložimo ter po istem redu tudi vlagamo v obiralni stroj, da ne trgamo in drobimo že na prikolici.

Pri strojnem obiranju moramo posebno paziti:

- da ne preobremenimo obiralnega stroja,
- da naravnamo obiralne bobne na manjše število obratov,
- da sproti čistimo obiralni stroj, posebno obiralne prste in valjčke, ki preko zvezdastega valja nosijo vejice v avtomatski obiralnik;
- da nastavimo prebiralne trakove v položaj ko še ne izločajo hmelja v odpad. Za trakove, ki delno prebirajo, delno presipajo hmelj, je najprimernjši naklon med 25-35 stopinj, za končne trakove pa 38-40 stopinj;
- da pazimo na brezhibno delo zračnih čistilnikov, s predpisanim številom obratov, posebno pa pazimo na lopatice ventilatorjev;
- posebno pri Alaysih moramo imeti polno odprto ustje za zrak;
- da POSTOPNO vlagamo osuti in pobrani hmelj iz prikolice;
- da stalno kontroliramo obrani hmelj na končnem izstopnem traku;

Sušenje je zelo pomembna operacija spravila, s katero lahko kvaliteto celo izboljšamo ali pa pošteno poslabšamo. Da bi ohranili čim več sestavin v hmelju, je potrebno pri sušenju paziti:

- da zeleni hmelj čaka na sušenje največ 3 ure,

- da je temperatura pod izmetalno leso za savinjski golding največ 60 stopinj C, za ostale kultivarje pa največ 65 stopinj Celzija,

- da pri zračnih ogrevalcih Pekalo in Wolf nasipljemo savinjski golding 20-25 cm, ostale kultivarje pa 20 cm. Pri ostalih ogravalcih pa nasipamo savinjski golding 10-15 cm, ostale kultivarje pa 10 cm.

- da proces sušenja traja od 6 do skrajnih 8 ur. Vlaga posušenega hmelja naj bo 6-8%. Za orientacijo je tolikšna vlaga tedaj, ko SREDNJE velika storžek počí med 3 in 4 vretencem na dva dela, ne razpade pa na lističe;

- da se hmelj takoj po izmetu, ko je vroč, vsaj nekaj časa hladi pred nadaljno obravnavo.

Basanje vreče nad 50 kg za savinjski golding in nad 70 kg za ostale kultivarje ni priporočljivo. Pri 12 % vlage hmelja in pri pretežkih in premočno nabasanih balah rado pride do vžiga. Vlago v balah vam lahko redno kontrolirajo organizatorji Kmetijske zadruga, ki so opremljeni z Agrofarmi.

Čeprav objavljamo navodila za spravo vsako leto, se jih še vedno mnogi ne drže. Vendar Vam - če hočete oddati lep hmelj priporočamo, da jih vsaj v glavnem upoštevate.

KZ Savinjska dolina Žalec, M. Zupančič, dipl.ing.agr.

KAKO BO POTEKAL PREVZEM HMELJA 1991

Glede na sestanek 16.julija 1991 na Hmezad Export-Import-u in pisni predlog, ki ga je ta posredoval vsem članicam PSH, bo ves prevzem potekal v Žalcu. Hmelj bodo tehtali na elektronskih tehtnicah, ki bodo povezane z računalnikom. Ker se bo prevzem zato nekoliko zavlekel, bodo za prve ocene pridelka služili podatki pridelovancev. Zaradi novega sistema dovoza pa bo potrebno dosledno upoštevati razpored, ki bo posredovan v prvi polovici septembra. Prevzem bo zaradi skladiščenja potekal že med obiranjem. Zaradi zgodnejšega prevzema pa upamo, da bodo zgodnejša tudi plačila.

Prevzem po kakovosti bo opravljen v skladu s sprejetim pravilnikom Poslovne skupnosti za hmeljarstvo. Vse članice, ki škropijo po ameriškem programu pa morajo do 1.avg. 1991 dostaviti na Hmezad Export-Import spisek po kultivarjih in hektarjih.

Glede stroškovnih razlik pa je predlagano, da do 1. sept. 1991 komisija za obračun hmelja pripravi metodologijo za obračun hmelja, škropljenega po ameriškem programu. Tak predlog bo potrdil Izvršilni odbor PSHS.

Po mnenju Hmezad Export-Import-a je zelo pomemben predvsem nadzor hmelja, škropljenega po ameriškem programu. Zato je oblikovana komisija, ki jo sestavljajo: predstavniki IHP, Hmezad Export-Import-a, KZ Savinjska dolina, Kmetijstva Žalec, Hmeljne komisije in občinskega inšpektorja, ki mora do 1. avg. 1991 izdelati predlog nadzora vzorcev in ga predložiti Izvršilnemu odboru PSHS.

Povzetek iz zapisnika
Hmezad Export Import
M.Z.

CENIK DEL ZA SPRAVILO HMELJA 1991

Opis del in nalog

DELAVCI NA NJIVI:	
rezanje trt na tleh	56.00
trganje in poravnavanje	56.00
čiščenje omrežja	56.00
pobiranje panog	56.00

DELAVCI PRI OBIRALNIH STROJIH:	
obešanje trt na obiralni stroj	56.00
predobiranje	45.00
ravnanje trt pred glavnim obiralnikom	38.00
odpenjanje trt	49.00
prebiranje dolgih panog - prva valjčna miza	49.00
prebiranje neobranih panog - druga valjčna miza	38.00
delo pri avtomatskem obiralniku	38.00
prebiranje hmelja na traku	38.00
rezanje trt s trtozrnico	49.00
prevoz hmelja in ročno prenašanje	46.00

DELAVCI PRI SUŠENJU HMELJA:	
peči s podpihom - glavni sušachi - 7 do 9 komor	56.00
5 do 7 komor	56.00
3 do 5 komor	56.00
ostali delavci pri sušenju	48.00
basanje hmelja	49.00
najeti traktoristi	62.00
vsi delavci na zahtevnejših delih	56.00
pomočniki mehanikov	62.00
mehaniki	119.00
ročno obiranje	38.00
organiziranje obiralcev (za vsakega delavca)	260.00
skupinovodje (na delavca)	603.00 - 726.00

Opombe:

- za poln delavnik pripada delavcu brezplačna hrana;
- če delavec ne dela po lastni krivdi, plača hrano in ostale stroške po trenutno veljavnih eksternih cenah, skupno 360 din na dan;
- učinek, ugotovljen pri obiralnih strojih, velja tudi za sušilnico;
- organiziranje obiralcev bo izplačano le za delavce, ki bodo do konca obiranja ostali na delu.

HMEZAD KMETIJSTVO ŽALEC

IZ ZAPISNIKA HME- LJARSKEGA OD- BORA HMEZAD KZ SAVINJSKA DOLINA

V četrtek, 25. jul. 1991 se je sestal Hmeljarski odbor s strokovnjaki IHP na skupni seji, ki je bila namenjena obravnavi sortne sestave in sajenja hmelja v prihodnosti. Na seji ni sodeloval predstavnik Hmezada Export Import, temveč je posredoval le pisno poročilo.

Člane odbora so v prvi točki direktor Zidar, mag. Dolinarjeva, dr. Kraljeva, Veronek ing.in dipl. ing. Oset seznanili z novo organiziranostjo in pomenom pridelovanja brezvirusnega sadilnega materiala. Sprejet je bil sklep, da se vsa hmeljišča vnaprej zasajajo le s kvalitetnim brezvirusnim materialom.

Zemljišča, ki bodo služila kot matični nasad, naj se zasadijo izključno s sadikami super elite A-certifikat in to zastonj. Za ostala hmeljišča, pa se je potrebno na ravni Poslovne skupnosti za hmeljarstvo dogovoriti za ustrezno ceno super elite in elite (A in B certifikat). Naročilo za sadilni material je potrebno posredovati eno leto vnaprej. Prav zaradi tega je trenutno na KZ naročil za jesen 91 in pomlad 92 le za približno 5 ha, kar je zdaleč premalo. Kdor se še ni odločil, naj se s svojo organizacijsko ali Splošno svetovalno službo pogovori takoj.

V nadaljevanju pa so dr. Kraljeva, mag. Dolinarjeva in mag. Zupanec predstavili značilnosti slovenskih hmeljnih kultivarjev in ob koncu tudi predlog sajenja za prihodnje srednjeročno obdobje. Zaradi odsotnosti predstavnika trgovine predlog nismo mogli uskladiti in doreči. Opis priporočenih hmeljnih sort bomo objavili v prihodnji številki Hmeljarja.

Hmeljarski odbor se je IHP zahvalil za prdstavitev kultivarjev in tak način dela skupno s strokovnjaki IHP. Hkrati je predlagal, da po obiranju nadaljujemo z začetno tematiko skupno s trgovino in dokončno sprejmemo smernice sajenja kultivarjev v prihodnosti, kar bo tudi pospešilo obnovo starih hmeljišč.

Direktor IHP je navzoče seznanil, da je v pripravi zakon o hmelju in pravilnik o oznamkovanju hmelja, katerih osnutek bo v obravnavi na eni od prihodnjih sej.

Glede na težave pri izhajanju lista Hmeljar, je HO sprejel še sklep, da ob prvem izplačilu hmelja, hmeljarji plačajo 280 din celoletne naročnine za l. 1991 in s tem omogočijo redno izhajanje lista ob dovolj veliki nakladi.

Povzetek iz zapisnika
Hmezad Export Import
M.Z.

DRUŽBA HMEJARJEV

Po zakonu o podjetjih se je morala dosedanja Poslovna skupnost za hmeljarstvo Slovenije do 31. jun. 1991 preoblikovati. Po predlogu članic, je 13. jun. 1991 skupščina PSHS sprejela sklep, da se preimenuje v Družbo hmeljarjev, ki jo lahko ustanovijo vse fizične in pravne osebe, ki se ukvarjajo s hmeljarstvom.

Družbeniki ustanavljajo družbo, da bi z njeno dejavnostjo pospešili gospodarski razvoj vseh družbenikov ter hmeljarsko dejavnost Slovenije s tem da bi povečali pridelovanje kakovostnejšega hmelja, z učinkovitejšim trženjem in zato tudi z doseganjem večjega dobička.

Dejavnosti družbe so: organizacijske, tehnološke in ekonomske storitve, varstvo geografskega izvora slovenskega hmelja, prirejanje razstav, knjigovodske storitve, storitve reklame in ekonomske propagande, koordinacija in povezava nosilcev poslovnih funkcij članic, strokovno in organizacijsko povezovanje hmeljarjev in storitve za katere se odločijo družbeniki.

Cilji zaradi katerih se družba ustanavlja pa so:

1. Koordinacija pridelovanja v hmeljarstvu
2. Povezovanje pridelovanja hmelja s pivovarstvom v Sloveniji
3. Zastopanje interesov hmeljarjev v razmerju z državo in gospo darskimi tokovi
4. Varstvo kakovosti, geografskega izvora in celostne podobe slovenskega hmelja
5. Zastopanje hmeljarjev v odnosih z drugimi hmeljarskimi organizacijami doma in v tujini
6. Pospeševanje in sodelovanje z znanstvenimi institucijami v tujini, da bi sledili razvoj hmeljarstva v svetu.
7. Obveščanje javnosti o stanju in problemih slovenskega hmeljarstva
8. Uporaba znanstvenih dosežkov in sodobnih tehnoloških postopkov v hmeljarstvu in pivovarstvu
9. Sodelovanje na področju investicij in ostalih vlaganj
10. Organizacija dopolnilnega strokovnega izobraževanja delavcev
11. Združevanje sredstev in uresničevanje poslov skupne pomena.

Družbo so ustanovile vse dosedanje članice, razen KZ Celje, ki je že predhodno izstopila iz PSHS. V prvem krogu je med ustanovitelji tudi 41 delavcev iz Hmezad Kmetijstvo Žalec in 52 hmeljarjev in delavcev iz Hmezad KZ Savinjska dolina Žalec. Deleži glasov v družbi znašajo 41 % Kmetijstvo Žalec, 42% glasov Kmetijska zadruga Savinjska dolina in 17 % glasov hmeljarji zunaj Savinjske doline.

Jeseni bo pripravljen predlog statuta družbe in po uskladitvi razprave, se bo formirala 1. skupščina Družbe hmeljarjev. Le ta se bo takoj lotila nadaljevanja začete politike PSHS, katere bistvo je predvsem v skupnem nastopu slovenskih hmeljarjev, kar nam edino lahko omogoči preživetje in razvoj v časih, ki so pred nami.

M.Z.

NAVODILA ZA VARNO DELO PRI TRGANJU, NAKLADAN- JU IN PREVOZU HMELJA

1. Prikolica mora biti za vožnjo po cestah opremljena s predpisanimi lučmi (zadaj rdeče barve), odbojnimi stekli (zadaj trikotne oblike) in signalnimi napravami (zavorne luči in smerokazi).

Na sprednji strani mora imeti vsaka prikolica beli pozicijski luči in belo odbojno steklo.

2. Za varen vstop in sestop mora imeti vsaka prikolica ustrezno lestev z držali.

3. Traktor mora biti brezhiben in evidentiran, opremljen z varnostno kabino ali lokom.

4. Traktor lahko vozi le voznik, ki ima veljavno vozniško dovoljenje za traktor.

5. Delavci se smejo voziti na prikolici le na njivi, pri nakladanju trt.

6. Vsi delavci, ki trgajo trte, morajo **nositi mrežasta očala**, kadar trgajo trte, obešene na kaveljčke.

7. Vstop in sestop s prikolice je dovoljen le, kadar ta miruje in sta traktor in prikolica poravnana.

Za sestop in vstop daje traktorist delavcem zvočne signale. Vsako skakanje s prikolice ali na njo je med vožnjo prepovedano. Za disciplino je odgovoren voznik traktorja.

8. Traktorist mora uravnavati hitrost vožnje in opazovati potek dela, da lahko takoj ustavi vozilo, če je to potrebno.

9. Trgači morajo biti v slabem vremenu oblečeni v nepremočljivo obleko s kapuco in obuti v nepremočljive škornje. Rokavice morajo biti petprstne, do srede lakta.

10. Rezanje trt opravljamo tik pred traktorjem, da hmelj ne ostaja na njivi. Režemo čim višje, spodnje dele trt poravnamo v vrsto, da jih traktor ne povozi.

11. Trganje trt s trgalnikom mora traktorist prekiniti, če so v neposredni bližini trgalnika ljudje.

12. Voznik traktorja mora voziti po njivi posebej previdno pri vožnji preko jam, robov... Opozarjati mora delavce, da se primejo za rob, počepnejo in podobno.

13. Posebno pozornost je treba posvetiti **trganju trt pod daljnovodi elektrike!**

PREPOVEDANO JE UPORABLJATI KOVINSKE PALICE ZA ODSTRANJEVANJE OSTANKOV TRT, TEMVEČ LE PALICE IZ UMETNIH MAS IN PODOBNIH MATERIALOV, KI NISO PREVODNI.

Že bližina daljnovoda je lahko smrtno nevarna. Paziti je treba, da pri trganju trta ne odskoči proti daljnovodu..

Dela, ki potekajo pod ali v bližini daljnovoda, sme voditi le strokovno usposobljena oseba, ki pozna nevarnosti električnega toka.

14. Delavci, ki so zaposleni pri trganju trt, morajo podpisati izjave, da so seznanjeni z nevarnostmi trganja trt pod daljnovodi. Podpisati morajo ustrezne izjave o poučenosti o varnem delu.

15. UŽIVANJE ALKOHOLNIH PIJAČ JE PREPOVEDANO!

16. Voznike traktorjev je posebej opozoriti, da vozijo skrajno desno in omogočijo varno srečevanje z nasprotnim prometom. Skrbeti morajo, da ne nanašajo blata na ceste in da so pravilno nameščene zadnje (premične) luči prikolic.

NAVODILA ZA VARNO DELO PRI OBIRALNIH STROJIH

Pri delu z obiralnimi stroji moramo vedno upoštevati predpisana zakonska določila pri delovanju električnih naprav, splošna določila za ravnanje in zaščito strojev, naprav in zahteve strokovnosti za upravljanje s stroji.

1. Določila za električne naprave veljajo tudi za obiralne stroje.

2. Obiralni stroj je lahko v pogonu, če je tehnično brezhiben, če ima vse varnostne naprave (tipke STOP, signalne naprave, predpisano varnostno dokumentacijo, atest in zapisnik o letnem pregledu).

3. Delo pri obiralnem stroju sme voditi strokovna oseba, ki odgovarja za delo delavcev. Strojnik odgovarja za tehnično popolnost stroja.

4. Tehnično stanje stroja mora ustrezati vsaj minimalnim zahtevam, ki jih je postavil proizvajalec. Vse varovalne naprave morajo biti brezhibne in na svojih mestih.

Stroj mora imeti varnostne tipke, s katerimi lahko delavci pri okvari ali v nevarnosti ustavijo stroj (Wolf dve in Jugobruuff najmanj šest tipk).

Stroj vklapljam po predhodnem zvočnem signalu, kar lahko opravi samo strojnik, ki je tudi odgovoren za njegovo obratovanje. Dogovorjeni zvočni signali so npr.:

- priprava za zagon - dvakrat dolgi signal;

- zagon stroja - enkrat kratek signal;

- ustavitev stroja - enkrat dolgi signal.

5. Popravljanje stroja je dovoljeno le, kadar miruje, pri tem je na stikalni plošči napis: **NEVARNOST - NE VKLJUČUJ - POPRAVLJAMO**.

6. Med obratovanjem stroja je strogo prepovedano:

- odstranjevati varovalne mreže ali celo obratovati brez njih,
- segati z roko v območje stroja,
- mazati vrteče dele,
- stopati na ohišje stroja,
- popravljati stroj,
- zpuščati delovna mesta brez obvestila vodje izmene,
- dopuščati nepooblaščenim dostop do stroja.

7. **Najstrožje je prepovedano čiščenje obiralnih strojev z odprtim ognjem ali lahko vnetljivimi čistili.**

8. Vodja izmene mora pred pričetkom obiranja uvesti v delo vse zaposlene. Podpisati morajo izjavo, da so bili seznanjeni z navodili za varno delo.

9. Obiralni stroj mora biti ozemljen, hala pa opremljena s strelovodno napravo.

10. Za gašenje mora biti na razpolago več gasilnih aparatov na prah in CO₂. Vsi delavci morajo biti seznanjeni z aktiviranjem teh aparatov.

11. Navodila za varno delo in požarno varnost morajo viseti v hali.

NAVODILA ZA VARNO DELO NA SUŠILNICAH

Obiranje in sušenje hmelja predstavlja zaradi uporabe zahtevnejših strojev in naprav ter sezonske delovne sile vrsto nevarnosti, tako za delavce kot za stroje in naprave.

Da preprečimo poškodbe in obvarujemo naprave, moramo upoštevati tehnične normative in ustrezne predpise varnega dela in požarne varnosti. Vse naprave morajo bitipred pričetkom obiranja pregledane, pripravljene in preizkušene. Zanje moramo imeti ustrezne dokumente za obratovanje (zapisnike).

Električni tok

Po določilih 5. člena Pravilnika o splošnih ukrepih in normativih za varno delo z delovnimi napravami morajo biti vse električne naprave izolirane, ozemljene ali ničene tako, da v primeru tehnične ali kakršne koli druge napake za

uporabnika ne predstavljajo izvora nevarnosti. Zato moramo vzdrževalna dela in po potrebi tudi meritve ničanja oziroma ozemljitve opraviti pravočasno.

Že vsako večje popravilo električnih naprav zahteva ponovne meritve, po predpisih pa morajo biti meritve opravljene vsaj vsaki dve leti. To velja tudi za strelovodne naprave na sušilnicah, obiralnih halah in drugih objektih, kjer so zaposleni delavci.

Po zgoraj navedenih določilih moramo pred vsakim popravilom naprave **izklopiti električni tok v vklopni omarici**.

Na stikala - omarico - moramo obesiti napis: **"NEVARNOST - NE VKLJUČUJ - POPRAVLJAMO"**.

Samo odgovorna oseba (strojnik) je pooblaščen sneti in znova vključiti stroj v pogon. Prej mora z zvočnim signalom opozoriti delavce in se prepričati, da so se vsi umaknili z nevarnih mest.

V vsaki električni omarici morajo biti **tokokrogli označeni** s podnapisi in navedena moč varovalke. Na vsaki omarici pa morajo biti nameščena ustrezna **opozorila** o nevarnostih električnega toka ter navodila za varno delo. Pod vsako stikalno omarico oziroma ploščo mora biti nameščena **izolacijska preproga**.

Poudariti moramo, da smejo popravila električnih naprav opravljati le strokovno usposobljeni delavci.

Jaškovna in vrвна dvigala ter transportni trakovi

Pri navedenih napravah moramo upoštevati določila Pravilnika za varno delo z vrvnimi dvigali (Ur. list SFRJ 19/68). Vrata na dvigalih se smejo odpreti le, če je kletka v isti etaži. Vsako drugačno odpiranje vrat je strogo prepovedano. V vsaki etaži mora biti tipka za upravljanje z dvigalom.

Vsako dvigalo mmora imeti kovinska vrata. Lesena vrata niso ustrezna in jih morate zamenjati !

Jašek dvigala in delovanje vrat mora biti takšno, da v nobenem primeru ni mogoč poseg v notranjost jaška in je zagotovljena popolna varnost za delavce.

S tovornimi dvigali je vožnja oseb prepovedana !

Na vratih mora biti nameščen napis o dovoljeni nosilnosti dvigala ter potrebna opozorila in navodila za varno delo. Vodje sušilnice so odgovorni, da uvedejo delavce v rokovanje z dvigali in zadolžijo ustreznega delavca za rokovanje.

Posebej opozarjamo na namerno blokiranje varnostnih naprav, zato naj bodo vodje pozorni na potrebno disciplino in nadzor.

Navlaževalci in stiskalnice

morajo biti zavarovani, da med obratovanjem ne poškodujejo delavcev ali da ne povzročijo požara.

Na ustju za zrak mora biti nameščena močna in gosta mreža, ki ima odprtine velike do 6 milimetrov, da delavci ne morejo seči s prsti do rotirajočega ventilatorja.

Vsi ostali gibljivi deli morajo biti predpisano zavarovani. Za obratovanje morajo biti nameščena ustrezna navodila.

Ogrevalci "Wolf" in sušilne komore

Mreže za izvlačenje hmelja zastajajo zaradi izrabljenih mehanizmov. Zato pada hmelj pod mreže. Prav tako manjka tudi pločevina za usmerjanje zraka na zadnjih vodilih, pa tudi uteži ne tečejo gladko. Vse to povzroča več hmelja pod mrežami.

Prostor pod mrežami moramo čistiti po potrebi vsakih 24 ur, da se pleve pod mrežo ne vnamejo.

Problematične so tudi mreže pri vstopu zraka v ogrevalce. Zaradi tega prihaja tudi do pregorevanja kotlov (hrušk) v ogrevalcih.

Dimnike in dimnovodne naprave

mora pooblaščen dimnikarska organizacija med kurilno sezono očistiti in pregledati. Večkrat je skozi dimnik napeljan lesen tram ali je mogoč stik s kakim drugim gorljivim materialom, ki ja lahko povzročitelj požara. Zato moramo dimnike skrbno pregledovati.

Pred vratci dimnika mora biti pločevina, velikosti enega kvadratnega metra, ki prestreže eventuelne iskre. Poleg dimnikov, vratc ali električnih naprav, stikal in luči ni dovoljeno skladiščiti hmeljnih bal, da ne pride do požara. Že pozabljena žarnica, ki gori poleg bale lahko povzroči katastrofo, zato **po obiranju izklopimo tok** v sušilnicah in skladiščih hmelja.

Pozorni moramo biti tudi na dovod goriva k ogrevalcem za sušenje hmelja, ki je večkrat površno izdelan. Če zaradi njega ne pride do požara, lahko pride do izlitja goriva in onesnaženja okolice.

Ogrevalci na trda goriva

Pri ogrevalcih na trda goriva obstaja stalna nevarnost, da se hmelj pod lesami vžge. Kurjača je treba naučiti pravilnega nakladanja goriva. Napačno je nalaganje "naenkrat", nato pa čakanje, da pogori. Gorivo je treba kontinuirano dodajati in vzdrževati čim bolj stalno temperaturo.

Poučite kurjača, kako naj ravna z gasilnimi aparati in alarmnim sistemom.

Etaže v sušilnicah

Vse stropne odprtine na podih morajo biti dobro zaprte in pritrjene, da ne pride do nesreč. Posebno nevarne so odprtine za basanje in odprtine pri navlaževalcih hmelja. Morajo biti dobro označene in zavarovane z ograjami ali rešetkami.

Protipožarna varnost pri sušenju hmelja

1 V vsaki etaži mora biti testiran gasilni aparat na prah.

2 Če je v objektu hidrantna oprema, mora biti pregledana in spravljena v zidnih omaricah. Omarice morajo biti po pregledu zaplombirane.

3 Če hidrantnega omržja ni, moramo imeti v vsaki etaži nameščen 200 litrski sod z vodo in vedrom.

4 V skladišču hmelja morajo biti prosti prehodi, tako da je možen dostop do zidnih hidrantov, gasilnih aparatov ter do električnih razdelilnikov in stikal.

5 Vsa svetilna telesa morajo biti protipožarno zaščitena. Električne razdelilne plošče opremimo z dovoljšno količino varovalk. Krpanje varovalk je prepovedano.

6 Ne zaposlenim in nepokličanim osebam naj bo prepovedan vstop v sušilnice in skladišča.

7 Kajenje v sušilnicah in skladiščih ni dovoljeno. Kadilcem omogočite kajenje na za to določenim prostorih.

Hmeza, Služba varstva pri delu

VAREN PROMET S TRAKTORJI IN PRIKOLICAMI V ČASU OBIRANJA HMELJA

V času obiranja hmelja se v Savinjski dolini zaradi povečanega prometa z delovnimi stroji in traktorji poslabšajo vozne razmere za ostale udeležence v prometu.

Da bi zagotovili čim večjo prometno varnost, zahteva Uprava za notranje zadeve Celje v soglasju s KZ, da se upoštevajo naslednja navodila:

I. SPLOŠNA NAVODILA

V času obiranja in sušenja hmelja je hoja pešcev po magistralni in regionalnih cestah prepovedana. Zaradi tega je potrebno izhod z gospodarskega dvorišča v Šempetru, na M-10 zapreti z ograjo. Pešce je potrebno usmeriti na lokalno cesto Podlog - Šempeter.

Za večje skupine delavcev je potrebno uporabljati lokalne ceste.

Posebna previdnost je potrebna še zlasti v času zmanjšanja vidljivosti in ponoči. Takrat morajo vodje skupin (praviloma pa vsi) na vidnem mestu nositi svetlečo kresničko, kar velja za ceste izven naselja.

Delavci morajo hoditi ob levem robu cestišča, v smeri hoje, drug za drugim. Pešec mora prečkati cesto pazljivo in po najkrajši poti. Na cesti, ki ima zaznamovane prehode za pešce, mora pešec prečkati cesto na prehodu, če ni oddaljen več kot 100 m.

Če je prehod oddaljen več kot 100 m, potem pešci prečkajo cesto na mestih, ki so namenjeni za prehode s traktorji. Na dovoljenih mestih za prečkanje magistralne in regionalnih cest s traktorji, je potrebno na teh mestih namestiti čuvaja, ki opozaraja voznike traktorjev, kdaj lahko varno prečkajo cesto. Čuvaj mora biti polnoleten in poznati cestno-prometne predpise. Čuvaj je vozniku v pomoč, odgovornost za morebitno nezgodo ali prometni prekršek pa nosi traktorist sam.

ČUVAJ MORA NOSITI NA ROKAVU LEVE ROKE RDEČ TRAK Z NAPISOM "REDITELJ". IMETI MORA TUDI SVETLEČO ZASTAVICO, ZELENO IN RDEČO, ZA OPOZARJANJE TRAKTORISTOV.

Vsi traktorji morajo biti evidentirani, predpisano opremljeni in tehnično brezhibni. Imeti morajo varnostno kabino ali lok. Za prevoz hmeljnih trt se izjemoma uporabljajo neevidentirane prikolice in vozovi, predelani za traktorsko vleko. Niso pa dovoljeni "lojtrski vozovi" in podobno.

Vsaka prikolica in traktor mora biti predpisano opremljena z zaključnimi lučmi, odbojnimi stekli in ostalimi signalnimi napravami, v skladu s pravilnikom. Traktor lahko vozijo le vozniki, stari nad osemnajst let in ki imajo veljavno dovoljenje za vožnjo traktorjev. (Vozniki drugih republik lahko vozijo traktor, če imajo vozniško dovoljenje za traktor po predpisih republike Slovenije.)

Prevozi oseb na prikolicah in traktorjih se lahko opravljajo le v skledu s predpisi. Vodje enot in kooperanti morajo delavce pred pričetkom dela seznaniti s prometnimi pravili, kar delavci podpišejo s posebno izjavo.

Čistiti moramo blato z vozišč, da preprečimo prometne nezgode. Cesto očisti vsak uporabnik sproti.

II. OMEJITEV PROMETA S TRAKTORJI IN PRIKOLICAMI

UNZ Celje predlaga, da zaradi pričakovanih zgostitev prometa veljajo na magistralni cesti naslednje prepovedi za traktorje in prikolice:

- ob petkih od 15. do 20. ure,
- ob nedeljah od 17. do 21. ure.

Uporaba magistralne ceste za traktorje in prikolice je od prvega somraka do popolne zdanitve sicer dovoljena, vendar le v zelo nujnih primerih.

III. DOVOLJENI PREHODI PREKO MAGISTRALNIH CEST VRANSKO-VOJNIK IN ARJA VAS-VELENJE

1 Prevoz trt od drevoreda na Vranskem (pri po pokopališču) po M-10 do Prekope oziroma Tabora.

Tej relaciji se izogibajte, če se le da. Skrbeti je, da je svetlobna signalizacija na traktorjih in prikolicah dobro

vidna. Traktoristi morajo občasno spuščati naprej hitrejša vozila in ne smejo delati kolon, zato morajo voziti ob skrajnem desnem robu vozišča in po potrebi spustiti kolono naprej.

Prazne prikolice se vračajo skozi Brode na Vransko, nato po drevoredu in prečkajo M-10 na označenem prehodu.

2 Prečkanje ceste v Brodeh (pri mostu) na odcep stare ceste na Vransko.

3 Prečkanje ceste v Prekopi (pri gasilskem domu).

Ta prehod je zelo nevaren, zato je na to mesto potrebno postaviti čuvaja.

4 Prečkanje ceste na odcepu za Tabor (Pihlbirt) se izvede na preglednem delu ceste pri avtobusnih postajališčih, kar velja tudi za pešce. Direktni prehod z dvorišča preko magistralke je potrebno zavarovati.

5 Prehod Gomilsko - Grajska vas (pri gostilni Košenina).

6 Prehod preko mostu čez Bolsko pri Žirovniku za prevoz hmelja v Grajsko vas in nazaj. Pri Žirovniku je potrebno postaviti prometni znak "obvezna smer" desno za traktorje, potem pa pravokotno prečkati cesto.

7 Prevoz hmelja v Šentrupertu (Žerjavke), mimo črpalke Petrol do odcepa za obiralni stroj v Latkovi vasi po M-10 ali proti Orli vasi, po regionalni cesti.

8 Prevoz hmelja s hmeljišča Šentrupert (Žerjavke) po M-10 v Tabor oziroma v Prekopo ni dovoljen, razen v nujnih primerih.

9 Prečkanje ceste M-10 med Latkovo vasjo in odcepom za Mozirje na obiralni stroj pri Plevčaku in križišče Jančič-Gmajner (caa 50 m po M-10).

10 Prevoz bal na relaciji Latkova vas - Šempeter (odcep za Aero), prečkanje obvoznice Žalec, to je prevoz trt na odsekih Vransko - Žalec, so dovoljeni, vendar se moramo izogibati prometnih konic.

11 Prečkanje ceste M-10 v Šempetru pri Zadružnem domu, na lokalni cesti proti Podlogu in Rojam za prevoz trt in bal.

12 Prečkanje na obvoznici Žalec - gotoveljsko križišče pri Joštu.

To križišče je izredno nevarno, zato je pri prečkanju obvezen reditelj.

13 Prečkanje na križišču Arja vas - Petrovče.

14 Prečkanje ceste M-10 v Drešnji vasi - obvezen reditelj.

15 Prevoz hmelja v balah po M-10 iz Vojnika in Šmarjete v Levca ter prevoz hmelja iz Levca v Šmarjeto, lahko opravljate samo ob delavnikih, pri tem se je potrebno

izogibati prometnih konic. Prevozi potakajo po obvoznici Medlog in po Dečkovi cesti.

Prevoz hmelja v balah je na tej relaciji dovoljen tudi v novembru in decembru, vendar je potrebno obvestiti IM UNZ Celje.

16 Prevoz hmelja po lokalnih cestah preko Zaloga do Čulka, po Dečkovi cesti in cesti v Trnovlje, mimo Mesnin in Veterinarske postaje v smeri Šmarjete. Enako velja za prevoz hmelja iz žičnice v Babnem (Joštov mlin).

17 Prečkanje ceste M-10 in prevoz hmelja z žičnice Arclin (Joštova kapela). O prevozih obvestite IM UNZ Celje.

18 Prevoz trt na obiralni stroj v Vojnik iz smeri Strmca, se opravlja iz smeri Vojnik (Mrkotna), prazne prikolice se vračajo mimo stare papirnice v smeri Višnja vas.

19 Dovoz hmelja v sušilnico Medlog in odvoz bal se opravlja iz Arje in Drešinje vasi po obvozni cesti do Levca, iz Levca do Medloga, obratno pa po M-10.

20 Arja vas- Velenje, prevoz iz Petrovč skozi Arjo vas, proti odcepu za Zalog.

IV DOVOLJENI PREHODI PO OSTALIH REGIONALNIH CESTAH

a) Šentrupert - Mozirje:

- prečkanje ceste pri Zadrurnem domu v Trnavi in prevoz hmelja do križišča z M-10 do odcepa za Orlo vas.
- prevoz hmelja Letuš - Male Braslovče - Žovnek;

b) Latkova vas - Prebold;

c) V mestu Celju je dovoljeno opravljati le najnujnejše prevoze. Izogibati se je prometnim konicam med 6. in 7. ter 14. in 15. uro.

V PREVOZI PO LOKALNIH CESTAH

- prečkanje in prevoz po cesti Ločica - Polzela;
- prečkanje in prevoz po cesti Poljče - Kamenče - Braslovče;
- prečkanje in prevoz po cesti Gornja vas - Dolenja vas;
- prečkanje in prevoz po cesti Šempeter- Podlog - Gotovlje, Šempeter- Vrbje - Griže - Žalec - Novo Celje - Petrovče - Arja vas;
- prevoz trt Socka - Strmec - Dobrna;
- prevoz delavcev s kombijem iz Vrbja na obiralni stroj v Novo Celje in nazaj

VI NAMESTITEV OPOZORILNIH TABEL - PROMETNIH ZNAKOV

1 Opozorilne table v več jezikih je namestiti:

- pri vhodu v dolino na Vranskem,

- pred Levcem iz smeri Celje,
- pred Arjo vasjo iz smeri Velenje (pri mlekarni),
- na obvoznici v Žalcu iz smri Maribora,
- v Višnji vasi, pred križiščem za Dobrno.

2 Table z vrisanim simbolom traktor namestiti iz smeri Ljubljana:

- pred Prekopo (gasilski dom),
- pred Gomilskim (gostilna Košenina),
- pred odcepom za Grajsko vas (Žirovnik),
- pred odcepom za obiralni stroj v Latkovi vasi,
- v Šempetru (pri pošti),
- na obvoznici v Žalcu, pred križiščem Gotovlje - Jošt,
- pred križiščem v Petrovčah,
- pred križiščem v Drešinji vasi,
- v Šmarjeti (odcep za obiralni stroj),
- v Vojniku (pri pokopališču),
- pred Letušem iz smeri Mozirje.

Iz smeri Maribor:

- v Socki (iz smeri Vitanja),
- na Dobrni (pri šoli) in za križiščem iz Vojnika,
- v Drešinji vasi,
- v Višnji vasi,
- v Petrovčah,
- pred križiščem in za odcepom za Velenje,
- v Žalcu pred križiščem, za Gotovlje (Jošt) in pri Rizmanu iz smeri Šempetra,
- v Šempetru pred vhodom v naselje,
- v Latkovi vasi (za križiščem Latkova vas),
- v Žerjavih,
- pred Prekopo (pred odcepom za obiralni stroj),
- pri črpalki na Vranskem.

3 Na križišču obvoznice Žalec Gotovlje (pri Joštu) postaviti rumeno utripajočo luč do konca obiranja hmelja. Na vseh omenjenih odsekih je potrebno omejiti hitrost na 60 km/uro, v kolikor že ni omejena z obstoječo signalizacijo in označiti konec omejitve. Med Gomilskim in Latkovo vasjo je treba postaviti omejitev z dodatno tablo v dolžini dveh kilometrov.

OPOZORILO

V primeru sprememb pri omejitvah bodo vsi udeleženci v prometu takoj obveščeni. Spremebe pripravi CP Celje v sodelovanju z IM UNZ Celje in predstavniki Hmezada. CP pripravi tudi predračun po lanski klasifikaciji.

VII OBVEŠČANJE

Po radiu Ljubljana se najmanj tri dni pred pričetkom obiranja hmelja opozarja voznike motornih vozil o povečanem prometu s taktorji.

Vse hmeljarje se obvesti s posebno prilogo Hmeljarja o prometnem režimu.

VIII OSTALE DOLOČBE

Po obiranju hmelja se prične siliranje koruze. Za prevoz silaže veljajo ista navodila kot za prevoz hmelja. Ker pa je v tem času gostota prometa precej manjša, se takoj po obiranju hmelja odstrani vsa odvečna signalizacija. Nadzor nad prometno signalizacijo opravlja CP Celje. Za vse pomanjkljivosti pri prometni signalizaciji obveščajte CP Celje.

CP Celje je dolžno postaviti signalizacijo pravočasno - pred obiranjem hmelja. Za vse kršitve prometnih predpisov in za posledice prometnih nezgod v času prevozov hmelja so odgovorni vozniki traktorjev, v določenih primerih pa tudi pravne osebe v skladu z ZVCP in ZTVCP.

Za UNZ Celje: Ivan Hribenik, samostojni inšpektor

V SPOMIN FRANCU KRONOVŠKU

V začetku junija smo se na braslovškem pokopališču poslovili od Franca Kronovška, 49 letnega umnega gospodarja srednje velike usmerjene kmetije, ki družino preživlja z živino in hmeljem.

Franc Kronovšek je bil rojen 23.4.1941 v Topovljah, kjer je odraščal skupaj s starši in drugimi člani družine. Star komaj 20 let je zaradi prezgodnje smrti očeta takoj po odsluženju vojske prevzel kmetijo. Zaradi skromnih dohodkov na kmetiji se je zaposlil kot poklicni voznik kamiona in z ženino pomočjo začel razvijati kmetijo. Iz skromne kmetije se je v kratkem času razvila usmerjena kmetija, na kateri uspešno pridelujejo hmelj in meso.

Franc Kronovšek je z veliko volje do dela, poleg prizadevanj na svoji kmetiji bil aktiven tudi na drugih področjih. Bil je prvi predsednik aktiva mladih zadrušnikov v Braslovčah, kjer so organizirali tekmovalstvo koscev, gospodinske šole. Sodeloval je v upravi zadružne enote Braslovče, kasneje TZO Braslovče in organih KZ Savinjska dolina Žalec. Bil je predsednik zadružnega sveta v Braslovčah, član upravnega odbora KZ, član nadzornega odbora KZ in bil član Kmečke zveze.

Franc Kronovšek je bil tudi občinski in republiški poslanec. Med prvimi se je zavzemal za to, da bi imele kmečke žene priznan porodniški dopust. Sodeloval je tudi v krajevni skupnosti in gasilskem društvu.

Franc Kronovšek je bil vedno pripravljen pomagati. Bil je dober sosed in zvest član TZO Braslovče. Ohranili ga bomo v dobrem in trajnem spominu.

OPRAVILA V HME-LJIŠČU PO OBIRANJU

Osnovna obdelava tal jeseni - rahljanje vozniških pasov

Ker med sezono in predvsem med obiranjem precej vozimo po hmeljiščih, nastajajo zbite plasti zemlje - predvsem v območju kolesnic.

Jeseni je pri dobro osušenih tleh mogoče zmanjšati zbitost in popraviti strukturo tal.

Zbite vozne sledi lahko do globine 20 do 25 cm zrahljamo s težkim kultivatorjem. Zadostuje že, če z lemežem zrahljamo samo vozno pot, srednje lemeže - nogače pa odstranimo. Tako ostane srednji del neobdelan, kar je primerno predvsem za hmeljišča, zasejana s podorino. Pri kultivanju morajo biti hmeljne vrvi v vrsti hmelja poravnane, da jih pri delu ne poškodujemo.

Kjer je potekalo obiranje v suhem vremenu in tla niso močno zbita, je priporočljivo, da jih po obiranju ne obdelujemo. Podorina bo tako nemoteno razvila dovolj zelene mase, ki bo ob močnejših padavinah varovala tla pred izpiranjem in z večjo količino organske mase izboljšala godnost tal.

V hmeljiščih, kjer podorina ni posejana, pa je kultiviranje, s katerim zrahljamo zbiti sloj, zaželen ukrep.

Podrahljavanje

V hmeljišču podrahljujemo zemljo v medvrstnem prostoru zato, da bi :

- zrahljali sloj ornice in izboljšali v njem vodno-zračni sistem;
- razbili plazino in nepropustni sloj pod ornico;
- povečali rastišče.

Podrahljavanje je uspešno le v dovolj suhih razmerah. Dovoljena vsebnost vlage v tleh je sicer odvisna od vrste tal in globine podrahljavanja. Vlažnost tal nad 25 odstotki izniči učinek rahljanja tal.

Pri podrahljavanju moramo paziti, da rahljamo najmanj 40 do 50 cm od hmeljne rastline, drugače porežemo preveč korenin, rastlino preveč "pomladimo". Zato izberemo jesenski čas, ko hmelj že zaključuje rast.

Delovna globina podrahljavanja naj bo 50 do 55 cm, hitrost vožnje pa med 5 do 7 km na uro. Pred globokim rahljanjem je zaželeno tla plitvo obdelati.

Pri podrahljavanju naj bodo nogače v isti ravnini. Po podrahljavanju naj bo gaženja tal čim manj, zato naj bo to ena zadnjih opravil v hmeljišču. Osnovno pravilo podrahljavanja pa je: bolje je, da nič ne delamo, kot da rahljamo mokra tla.

Učinek rahljanja tal je priporočljivo stabilizirati kemično - z apnom in biološko - s setvijo posevka z globokimi koreninami. Apnimo tik pred podrahljavanjem.

Oskrba mladih nasadov in ukorenišč.

Hmelj v mladih nasadih in ukoreniščih mora ostati zelen čim dlje v jesen, da se v koreniki vskladišči čim več rezervnih snovi. Zelene dele rastlin lahko porežemo šele konec oktobra ali v začetku novembra, ko že začno rumeneti.

V času po obiranju hmelja pa ukorenišča še poskropimo z ridomilom MZ v 0,2 % koncentraciji.

SUŠENJE IN NAVLAŽEVANJE HMELJA

Hmezad KZ Savinjska dolina, M. Zupančič, dipl.ing. agr. Obran hmelj moramosušiti in navlaževati tako, da bomo ohranili njegovo kvlaiteto in zadostili tržnim zahtevam. Ohraniti kvaliteto hmelja pri sušenju in navlaževanju pomeni ohraniti barvo listov in lupulina, doseči minimalne izgube eteričnega olja in minimalno oksidacijo alfa in beta kislin, doseči manj kot 35 % zdrobljenost in 11 odstotno vlago hmelja v balah.

I SUŠENJE HMELJA

Kvaliteto hmelja bomo obdržali in porabili manj toplotne energije in hkrati dosegli maksimalno kapaciteto sušilnic, če bomo obran hmelj začeli pravočasno sušiti pri predpisani vstopni temperaturi zraka, uskladili višino sloja in pretok zraka, pravilno nasipali in izravnavali sloj na etažnih sušilnicah, stalno kontrolirali potek sušenja in vlažnost posušenega hmelja ter dobro vzdrževali sušilne naprave med obratovanjem.

1. Procesni pogoji pri sušenju hmelja:

a) temperatura zraka:

maksimalna dovoljena vstopna temperatura zraka pri sušenju je:

- za savinjski golding 60 C,
- za ostale kultivarje: 65 C

Če so pretoki zraka zelo majhni (v glavnem na gravitacijskih sušilnicah), je lahko vstopna temperatura nižja, če je sloj hmelja nižji od 10 cm.

b) pretok zraka:

na različnih sušilnicah je pretok zraka od 500 m³/m²/h do 1300 m³/m²/h, odvisno od karakteristik ventilatorja in višine sloja hmelja, ki predstavlja upor proti pretoku zraka. Merilo, kako smo uskladili višino hmeljnega sloja s karakteristikami ventilatorja, je zadrževalni čas hmelja (torej čas od polnjenja svežega hmelja do praznenja suhega hmelja iz sušilnice), ki je pri kontinuiranem sušenju od 6 do 8 ur. Zahtevan zadrževalni čas in zahtevana vstopna temperatura zraka zagotavljata, da bomo med sušenjem ohranili kvaliteto hmelja.

c) višina hmeljnega sloja:

višina sloja hmelja je poleg vhodne temperature zraka osnovni parameter v procesu sušenja. Z višino sloja korigiramo pretok zraka, kapaciteto sušenja (povprečno količino posušenega hmelja v eni uri) in porabo energije. Količina doziranega hmelja in hitrost sušenja pa ni odvisna samo od višine sloja, ampak tudi od začetne vlažnosti hmelja. Če je hmelj moker in slabo zrel, je treba višino sloja zmanjšati za nekaj cm, prav tako je lahko podnevi sloj hmelja izsušen (ovenel).

Osnovna orientacijska višina hmeljnega nasipa za celodnevno neprekinjeno sušenje je:

- za ogrevalce Wolf H V. in H VI; 25 cm savinjskega goldinga in 25 cm ostalih kultivarjev pri površini etaže 20 m² ter 35 cm savinjskega goldinga in 30 cm ostalih kultivarjev pri površini etaže 16 m²;

- za ogrevalec Pekalo: 25 cm savinjskega goldinga in 20 cm ostalih kultivarjev (dve liniji);

- za ogrevalec na trda goriva - Strojna (manjša izvedba): 25 cm savinjskega goldinga in 20 cm ostalih kultivarjev pri površini etaže do 12 m² ter 15 cm savinjskega goldinga in 10 cm ostalih kultivarjev pri površini etaže 16 m²;

- za ogrevalec na trda goriva - Strojna (večja izvedba): velja kot za ogrevalec Pekalo z večjo izvedbo za dve liniji,

- za tristopenjsko sušenje je višina nasipa za 15 do 30 % višja,

- za tračne sušilnice nam višino sloja na vseh treh trakovih določata hitrost pomika posameznega traku in nasipalnega traku ter višina sloja na nasipalnem traku. Orientacijske vrednosti so naslednje:

- za savinjski golding:

- nasipni trak: hitrost pomika 50 cm/min, višina nasipa 10 cm,

- zgornji trak: hitrost pomika 26 cm/min,

- srednji trak: hitrost pomika 16 cm/min,

- spodnji trak: hitrost pomika 11 cm/min;

- za ostale kultivarje:

- nasipni trak: hitrost pomika 45 cm/min, višina nasipa 9 cm

- srednji trak: hitrost pomika 14 cm/min,

- spodnji trak: hitrost pomika 12 cm/min.

Višina hmeljnega sloja je dokaj grobo merilo za količino hmelja, ker je ta odvisna od trenutne vlažnosti zelenega hmelja. Ta se lahko spreminja, zato bi morali višino nasipa prilagajati. Pravo višino nasipa nam vedno pove zadrževalni čas, ki je od 6 do 8 ur.

d) zadrževalni čas hmelja na sušilnici.

Zadrževalni čas hmelja pri neprekinjenem sušenju sušilnici mora biti od 6 do 8 ur. Če kdo v praksi dosega krajši čas od 6 ur in pri tem hmelja ne zažge (rdečkasti konci listov na storžku), je treba njegov način sušenja samo pohvaliti. Zadrževalni čas je merilo za ohranitev kvalitete hmelja in hkrati merilo za pravilne razmere med sušenjem (pretok zraka, višina nasipa hmelja, pravilen trenutek nasipanja in presipanja hmelja na etažni sušilnici). **Zadrževalni čas hmelja na sušilnici je edino in zelo natančno merilo za pravilno sušenje hmelja**, zato bodo vestni gospodarji in vodje sušenja posvetili temu parametru vso pozornost.

Izjemoma je zadrževalni čas hmelja na sušilnici lahko daljši: kadar proces sušenja ponoči prekinemo in kadar sušimo na takšnih sušilnicah s slabim vlekom. Če sušenje ponoči prekinemo, plasti hmelja najprej brez segrevanja zraka ventiliramo. Zunanji zrak ni nikoli popolnoma nasičen z vlago, zato bo sušenje počasi potekalo naprej najmanj do vsebnosti vlage 35 %. Lahko pa se vlažnost hmelja na

zeleni etaži nekoliko poveča, vendar to ni tako pomembno kot je dejstvo, da hmelj zaradi oddajanja vlage ostane hladen, s tem pa preprečimo aktiviranje mikrobioloških procesov. Na gravitacijskih sušilnicah s slabo naravnim vlekom moramo sušiti z zrakom z nižjo temperaturo. To pa povzroči počasnejše odvajanje vlage iz hmelja (vpliv temperature zraka na kinetiko sušenja), zato bo zadrževalni čas hmelja na sušilnici daljši od 8 ur, a kvaliteta hmelja zaradi nižje temperature zraka ohranjena).

e) ravnanje z zelenim hmeljem:

Najpozneje tri ure po obiranju moramo začeti s sušenjem, sicer nastopijo v obranem hmelju mikrobiološki in kemični procesi, ki povzročijo izgubo kvalitete. Na žalost naše sušilnice niso opremljene tako, da bi obran hmelj lahko ventilirali in s tem preprečili začetek nezaželenih procesov. Zato moramo paziti, da obran hmelj ne čaka na sušenje dlje kot tri ure.

2 Opozorila za etažne sušilnice

a) etažne sušilnice moramo pred sezono urediti:

Verjetno ne bi bilo potrebno posebej poudarjati, da mora biti procesna oprema na sušilnicah v dobrem stanju, vendar se v praksi često dogaja, da so sušilnice precej zanemarjene.

b) nasipanje hmelja na zeleno etažo in izravnavanje sloja:

to pogosto opravimo pomanjkljivo. V zadnjih letih je od pregledanih etažnih sušilnic samo 10 do 15 % dobilo pozitivno oceno za nasipanje. Pri nasipanju in izravnavanju sloja moramo upoštevati naslednje: na mestih kamor pade na mrežo hmelj je sloj bolj zbit in ima hkrati tudi več plev, zato je manj propusten za zrak. Zaradi tega moramo sloj izravnavati tako, da je za nekaj cm tanjši. Pretoki zraka so ob stenah vedno večji in rado se zgodi, da hitro sušenje na teh mestih povzroči, da zračni tok sloj prebije in težave so tu. Prav tako je treba upoštevati, da nekatere sušilnice nimajo nasipnega mesta točno na sredini, zato količina hmelja na obeh straneh ni enaka. Podobno se dogaja, kadar nasipamo s koši Hmežad - Strojne, ker se včasih iz njih ne vsuje enakomerno na obe strani. Kadar sta dve sušilni liniji skupaj, moramo upoštevati, da se ob skupni steni hmelj hitreje suši (ni izgub toplote ali zraka), zato moramo tam imeti sloj hmelja nekoliko višji. 30 minut po polnjenju etaže moramo sloj obvezno kontrolirati, da ga zaradi razlik v pretoku zraka in s tem različno hitrega sušenja izravnamo. Zapomnimo si: zeleno etažo moramo stalno kontrolirati. Od stanja na tej etaži je odvisno celotno nadaljnje sušenje.

c) presipanje hmelja na etažo:

je naslednja šibka točka v praksi. Na eni strani etaže med presipanjem hmelj od stene odmaknemo, zato bo sloj na spodnji strani tanjši in tam zračni tok kaj hitro prebije sloj. Na nasprotni strani pa bo po presipanju sloj višji. Tema pojavoma se izognemo tako, da sloj hmelja na zeleni etaži prilagodimo v obratnem smislu. Tisti, ki imajo močne ventilatorje (močni ventilatorji imajo okrog 900 obratov na

minuto), jih morajo obvezno med presipanjem hmelja in prazenjenjem sušilnice popolnoma zapreti, sicer se bodo zlasti pri savinjskem goldingu delale na omenjenih kritičnih mestih odprtine v sloju hmelja.

d) tesnenje na suhi etaži:

na suhi etaži (izmetalni mreži) ni problematično samo tesnjenje na zadnji strani, ampak tudi na prednji, če imamo nova termo vrata. Preverite, da zrak na prednji strani ne uhaja mimo sloja.

e) čiščenje mrež ventilatorjev:

dajte ventilatorjem toliko zraka, kot ga zahtevajo, zato morajo biti sesalne mreže čiste in zadosti odprtin za sesanje zraka iz okolice. Še boljše ravnaajo tisti, ki na sesalne mreže ventilatorjev posadijo še eno, ki jo lahko snamemo in očistimo.

f) varstvo pred požarom na etažnih sušilnicah:

redno čistimo pleve in lupulinski prah v razdelilnih prostorih, ker povzročajo vrtnčenje zraka in nudijo večjo možnost vžiga. Pazite na vrstni red operacij pri izklapljanju ogrevalca: najprej izklopimo gorilec, nato ventiliramo 10 do 15 minut, da zrak ohladi register, šele nato izklopimo ventilator.

3 Opozorila za tračne sušilnice:

Na tračnih sušilnicah reguliramo proces sušenja z višino sloja na nasipnem traku in hitrostjo nasipnega traku ter s hitrostmi ostalih treh trakov kot z naravnavanjem vseh treh loput.

a) določitev hitrosti trakov:

- **nasipni trak:** s kredo na nosilcu traka označimo razdaljo 0,5 m.

Prav tako s kredo označimo točko na samem traku in s štoparico merimo čas, ki ga rabi točka na traku, da prepotuje razdaljo 0,5 m.

Hitrost nasipnega traka (cm/min) = $50/t$

t - čas v minutah

- **ostali trakovi:** hitrost merimo na pogonskih valjih trakov, pri tem moramo poznati premer bobna v centimetrih. Na osi bobna s kredo označimo točko in merimo čas, ki je potreben, da točka naredi pol kroga.

Hitrost traka (cm/min) = $3,14 \times d/2t$

t - čas v minutah, d - premer bobna v cm

b) nakloni loput:

proizvajalec sušilnic navaja naslednje položaje:

1/1 odprtina za spodnji trak

1 odprtina za srednji trak,

1/6 odprtina za zgornji trak

OPOMBA: V praksi se je pokazalo, da so lahko zgornje lopute zaprte. Če je hmelj ožgan, vemo, da je dovajanje dodatnega zraka z vstopno temperaturo pod zgornji trak preveliko.

Ker se razmere med sušenjem spreminjajo (predvsem vlažnost zelenega hmelja), bi morali hitrost trakov stalno spreminjati, še zlasti hitrost spodnjega traku na osnovi primerjav vlažnosti hmelja na začetku in koncu traku, ki je določen s Speedy testerjem.

II NAVLAŽEVANJE HMELJA

Najpomembnejše je, da zagotovimo maksimalen možen čas od praznjenja iz sušilnice do basanja, da bo hmelj postal čim bolj prožen. Od načina navlaževanja je odvisen tudi način sušenja (na list ali na vretence);

a) **navlaževanje v komorah** vodimo s hidrometri prve pol ure na do 67 %;

b) **navlaževanje na tračnih navlaževalcih** spremljamo s hidrostatom. Relativna vlažnost navlaževalnega zraka od 80-90 % (odvisno od začetne vlažnosti hmelja in temperature zraka.

Pazite, v nočnih razmerah poteka navlaževanje za skoraj 30 % hitreje;

c) **optimalne količine hmelja v balah** 50 do 60 kg za savinjski golding in 70 do 75 kg za ostale kultivarje;

d) **z merilniki vlage AGROFARM** ravnajte z občutkom, ker so mehansko zelo občutljivi. Upoštevajte priložena navodila. Ne pozabimo: Agrofarm reagira na vlažnost zunanjih listov storžka, zato bo pri nahirto navlaženem hmelju (na tračnih navlaževalcih) pokazal večje vrednosti, kot so v resnici. Če pa hmelj sušimo na list in ga dodatno ne navlažujemo, bo aparat pokazal manjše vrednosti, kot so v resnici.

OSET Franc, dipl. ing. agr.

HMELJNI KOLOBAR

Velika koncentracija hmeljnih nasadov v Savinjski dolini in na nekaterih območjih Dravske (Radlje, Ruše, Dornava, Ormož) ter Savske doline (Loka pri Zidanem mostu, Brežice) otežkoča ali celo onemogoča premeno hmeljnih nasadov, saj je pretežni del njivskih površin že zasajen s hmeljem.

Hmelj raste na istem mestu po 10 - 15 in več let, kar povzroča utrujenost hmeljnih tal in zmanjšuje njihovo pridelovalno sposobnost.

Zadnja leta je več očitnih dokazov o zmanjšanju pridelka hmelja. Med glavne vzroke štejemo pomanjkljivi kolobar. Bilo je obdobje, ko je na istih površinah hmelju sledil hmelj, brez presledka, vrsto let.

Na opuščanje kolobarja vplivajo v prvi vrsti trdne in stalne, do 30 let trajajoče žičnice, grajene iz betonskih ali lesenih drogov, ki so zamenjale hmeljevske.

Pomanjkanje hmeljnega kolobarja vpliva na slabšanje strukture tal, zmanjševanje aktivnega humusa v tleh, povečevanje gostote tal zaradi uporabe mehanizacije, kakor tudi na zastrupljanje tal z različnimi toksini v območju hmeljnih korenin. Gostota tal je v območju kolesnic ponekod že presegla mejo, kjer se še lahko normalno razvijajo korenine.

Da bi zavarovali hmeljne nasade pred propadanjem in izboljšali vsaj del negativnih posledic gojenja hmelja kot monokulture, je potrebno narediti presledek med nasadom, ki se je izrodil in na novo posajenim hmeljem. Kolikšen naj bi bil presledek med skrčenim in na novo posajenim hmeljnim nasadom je odvisno od utrujenosti tal, strukture tal in izbire naslednjega kultivarja. Najkrajši presledki naj bi bili dve do tri letni. Pogosto so omenjeni ekonomski interesi za izrabo žičnic močnejši in pridelovalci kolobarja ne upoštevajo.

V času premene priporočamo setev rastlin, ki izboljšujejo poslabšane fizikalne in kemične lastnosti utrujenih tal. S primernim vrstjenjem nekaterih rastlin, ki dajejo obilico organske mase za podor in potrebujejo dobro obdelavo, je možno izboljšati strukturo tal, povečati delež humusa v tleh, izboljšati kapaciteto tal za zrak in vodo, kakor tudi zmanjšati gostoto tal.

Pomembno je, da so tla ves čas v premeni zasajena bodisi z glavnim ali strniščnim posevkom.

V času premene v hmeljskem nasadu priporočamo naslednje posevke:

A. Kot glavne posevke:

- ozimna ali jara žita, koruzo za zrnje, travno-deteljne mešanice.

B. Strniščni posevki - podorine:

- krmna ogrščica, facelija, oljna repica, pitnik, inkarnatka, raula.

Glavni posevki v kolobarju naj bodo izbrani glede na usmeritev in potrebe gospodarstva, ki izvaja premeno. Na osnovi navedenih glavnih posevkov in podorin lahko sestavimo različno vrstenje poljščin v prenovi hmeljnega nasada.

DVOLETNA PREMENA:

A) Hmelj - ozimno žito - podorina - ozimno žito - podorina - hmelj. (glavni posevek žito - strniščni posevek raula - glavni posevek žito - strniščni posevek pitnik)

B) Hmelj - ozimno žito - podorina - koruza - podorina. (žito - strniščni posevek inkarnatka - koruza za zrnje - podorina oljna repica)

C) Hmelj - podorina - koruza - žito - podorina. (oljna repica - koruza za zrnje - žito - pitnik)

TRILETNA PREMENA:

Hmelj - ozimno žito - travno-deteljna mešanica 2 leti.

(žito - lucerna ali črna detelja z mnogocvetno ljulko)

Pri vsaki premeni naj bo globoko oranje in rahljanje vmesni agrotehnični ukrep v času presledka hmeljnega nasada, da s tem odpravimo negativne posledice predhodnega pogostega gaženja tal.

Sestavni del premene je tudi fertilizacija in kalcifikacija, ki jo opravljamo na podlagi odvzema pridelka ali na podlagi analize tal.

Pri podoravanju glavnih posevkov je potrebno upoštevati razmerje ogljika in dušika. Po zaoravanju ozimnega žita in koruze moramo zato dodati cca 100 kg/ha dušičnih gnojil, da omogočimo normalen razkroj zaorane mase.

Nadvse pomembno je odstranjevanje ostankov starega hmelja zlasti tam, kjer nameravamo hmeljišče zasaditi z novim, perspektivnim kultivarjem.

Ugotovitve v statističnih poročilih, da so hektarski pridelki hmelja zadnja leta v Sloveniji dokaj nizki, so opomin, da premalo upoštevamo naravne zakonitosti, da pod žičnicami ne kolobarimo in ne vračamo tlem godnosti, ker ni prostora in ne posluha za pravilno kolobarjenje, ki je pogoj za optimalno pridelovalno sposobnost na novih hmeljiščih.

OZNAMKOVANJE HMELJA V SKLADU S PRAVILI EVROPSKE SKUPNOSTI

Hmelj je že od nekdaj posebno blago - kot bistvena sestavina piva. Varilnemu mojstru ni vseeno, kakšen hmelj doda pivovini. Pri tem upošteva specifične lastnosti hmelja, glede na:

- hmeljno sorto;
- izvor (provinienca) hmelja; pridelovalna področja se med seboj razlikujejo po klimatskih in talno-fizikalnih lastnostih;
- pridelovalne in tehnične metode, po katerih je hmelj pridelan, obran in pripravljen za prodajo.

Razlikovanje trga glede na karakteristične značilnosti hmelja, kar je v preteklih stoletjih predstavljalo mesto izvora, je vodilo udeležence na trgu, da to stanje obrnejo v svoj prid. Na eni strani so hoteli izkoristiti priznano ime tujih sort hmelja in so skušali prodajati svoj, nepriznan hmelj pod nepravim imenom in s tem po višji ceni.

Na drugi strani pa so si pridelovalci hmelja, ki je bil bolje ocenjen, prizadevali, da bi zavarovali svoje blago pred zlorabljanjem.

V Nemčiji, ki ima bogato hmeljno tradicijo, so v kraju Spalt že leta 1538 uvedli hmeljni pečat, ki ga je izdal škof von Eichstatt. Hmeljarji so ga prosili, naj izvor njihovega hmelja uradno potrdi. Hmeljarji z drugih področij, ki niso pridelali tako kvalitetnega hmelja, so namreč vedno znova skušali prodati svoj hmelj kot spaltški.

Bolj ko se je razvijala medregionalna trgovina, večje so bile manipulacije. Hmeljni pečat so zato uvedla vsa nemška hmeljna združenja, kot garancijo za kvaliteto in izvor njihovega hmelja. Po stoletni tradiciji hmeljnega pečata, je doživel tudi državno potrditev v nemški uredbi leta 1929.

Ko je bila leta 1971 vzpostavljena skupna organiziranost trga za hmelj s področij Evropske skupnosti, so vključili tudi izkušnje nemškega hmeljarstva glede oznamkovanja hmelja. Oznamkovanje kot ga predvideva Osnovna odredba EGS zajema tri zahteve v zvezi s prodajo hmelja:

1. Hmelj in hmeljni proizvodi se lahko v ES prosto prodajajo ali izvažajo le, če jih spremlja potrdilo, da so bili ustrezno oznamkovani.
2. Oznamkovan je lahko le hmelj, ki ustreza minimalnim zahtevam glede kvalitete.
3. Podane morajo biti osnovne informacije o hmelju glede sorte, izvora in letine.

Za oznamkovanje hmelja so pristojne države članice EGS, ki skrbijo, da oznamkovanje poteka v skladu s pravili EGS in pod uradnim nadzorom. Opravljeno mora biti preden pride hmelj v promet oziroma v predelavo. Poteka lahko na kmetijah ali v državno priznanih skladiščih.

Oznamkovanje zajema izdajo potrdila, označbo pakirnih kosov in zapečatenje. Minimalne zahteve po kvaliteti hmelja zajemajo najvišjo dopustno vsebnost vlage in najvišji delež primesi kot so deli rastlin razen storžkov, tuje sorte in hmeljna semena.

Smisel ureditve oznamkovanja je v tem, da se za določeno sorto hmelja lahko izda garancija kvalitete. Kupec hmelja

s področja ES je lahko prepričan o neoporečnosti kvalitete in pristnosti glede sorte in izvora. Trg je tako zavarovan pred vdorom nespecifičnega hmelja iz držav nečlanic.

Kupec pa pri nakupu upošteva bistveno več kriterijev kot samo dejstvo, da je blago oznamkovano. Kriterij kvalitete je lahko strožji, za kar naj bi imelo blago dodatno potrdilo. To je smiselno le, če zajamemo vso relacijo, od proizvajalca do porabnika, na vseh stopnjah trženja in predelave.

Odredbe ES zahtevajo že od pridelovalca formalno izjavo o sorti hmelja, ki je podlaga za izdajo potrdila na ustreznih mestih za oznamkovanje. Vsaka sprememba že oznamkovanega hmelja, bodisi priprava, predelava ali prepakiranje, mora potekati pod uradnim nadzorstvom in zahteva vsakič nov postopek certifikacije. Tako je zagotovljeno, da ni manipulacij s hmeljem na poti od pridelovalca do pivovarne.

Princip oznamkovanja ne velja le za nepredelan hmelj, pač pa tudi za polproizvode - prah, brikete in ekstrakte.

Predelava hmelja je namreč obsežen fizikalno-kemičen postopek, po katerem se v končnem proizvodu ne vidi več prvotno stanje. To je priložnost za manipuliranje z različnimi vrstami hmelja. Tako je pravno določeno, da poteka celoten postopek predelave pod uradno kontrolo. Uslužbenci, določeni za oznamkovanje, morajo zagotavljati, da hmeljni proizvod popolnoma ustreza prvotnemu, še nepredelanemu, hmelju in njegovim substancam.

Pravo Evropske skupnosti pa dovoljuje mešanje sort, če so le-te pridelane v istem letu in na področjih ES.

Sistem certificiranja je lahko popoln le tedaj, če zajema poleg hmelja, pridelanega na področju Evropske skupnosti, tudi uvožen hmelj iz držav nečlanic.

Pri vzpostavljanju skupnega trga je bila zastopana miselnost, naj bi hmelj iz dežel nečlanic še naprej imel pristop na trg EGS. Vsekakor pa morajo biti izpolnjeni kriteriji o minimalnih kvalitetnih zahtevah.

Tako pravo ES dovoljuje prost vstop hmelja iz dežel nečlanic le, če so izpolnjeni kriteriji Odredbe EGS št. 890/72. To se pri uvozu dokazuje s predložitvijo t.i. ekvivalenčnega potrdila ali - samo za hmeljne storžke - s kontrolnim potrdilom. Medtem ko prvo potrdilo izda ustrezen organ države izvoznice, izdajo kontrolno potrdilo oblasti države uvoznice, ki je članica EGS. (Ustrezna določila glede tega zajema Odredba EGS št. 3076/78 in 3077/78.)

Pravo EGS želi na področju trženja hmelja dati podporo praksi. Večina uporabnikov hmelja ima pri nakupu hmelja različne zahteve in gledajo pri tem na sorto hmelja, pridelovalno področje in leto pridelovanja. Z oznamkovanjem hmelja naj bi dosegli, da kupec dobi tisto, kar mu prodajalec zagotavlja, da bo dobavil.

Referat na 37. kongresu Evropskega združenja za hmeljno trgovino, 26. aprila 1991 v Leipzigu.

VEČ POZORNOSTI PRI PRŠENJU HMELJIŠČ S FITOFARMACEVTSKIMI PRIPRAVKI

Večkrat ugotavljamo, da kljub pravilnemu roku, učinkovitemu fitofarmaceutskemu pripravku pri zatiranju bolezni ali škodljivca v hmeljišču nismo dosegli pričakovanejšega uspeha. Temu je največkrat vzrok neustrezno tretiranje. Tretiranje prostorninskih nasadov (hmeljišča, vinogradi, sadovnjaki) je zelo zahtevno. Še posebej zahtevna pa so zaradi velike višine hmeljišča.

Aparati za nanašanje fitofarmaceutskih pripravkov na rastline so se v zadnjih desetletjih zelo razvili in se še nenehno izpopolnjujejo. V hmeljiščih so tlačne škropilnice že popolnoma izpodrinili pnevmatični avtomatični pršilniki z odločno zvečano storilnostjo, ki omogoča v kratkem času tretirati velike površine s sorazmerno majhno delovno močjo. Pogosto pa ne znano izrabiti vseh možnosti sodobnih strojev ali upoštevati njih specialnosti.

V 30-ih letih, od kar so v uporabi pnevmatični pršilniki so se v nasadih uveljavili predvsem aksialni. Običajen aksialni pršilnik sesa zrak zadaj, ga oblikuje v smeri osi in ga obrnjenega za 90 stopinj izpiha v nasad. Aksialni pršilniki dajejo tako imenovani mehki zračni tok, z veliko količino zraka (20.000-180.000 m³/h), sorazmerno majhno iztopno hitrostjo (ca 30 m/sek). Kapljice oblikujejo s tlakom in zračnim tokom.

Zaradi vrtilne smeri veternice so tokovni pogoji za zrak na levi in desni strani navadno različni. Pogosto je škropilni oblak na eni strani za 40 odstotkov večji kot na drugi. Usmerjenost zračnega toka, tudi navzgor preko vrha rastlin, ima lahko za posledico velik zračni drift. Seveda skušajo konstruktorji pršilnike še izboljšati, to se pravi zmanjšati zanašanje (drift), napraviti tretiranje čim bolj ekonomično, predvsem z manjšo uporabo vode in olajšati traktoristu delo s kontrolo glavnih pokazateljev tretiranja med delom. Izboljšave, ki so se obnesle, zlasti v sadovnjakih in vinogradih, so v hmeljiščih zaradi višine, navadno neizvedljive (tangencialni pršilniki, pršilniki z reciklažo). Nekatere novosti za prakso pa še niso dozorele (elektrostatični naboj kapljic, rotirajoče dize). Kontroliranje glavnih pokazateljev tretiranja med delom s pomočjo računalnikov pa se je v hmeljiščih že marsikje uvedlo.

V zahodnih evropskih državah morajo imeti stroji za varstvo rastlin prav tako kot fitofarmacevtska sredstva dovoljenje za promet. Novi nemški Zakon o varstvu rastlin (1987) predpisuje, da morajo biti vsi stroji za varstvo rastlin, razen aparatov za vrtičkarje, ki pridejo v prodajo, vpisani v Listo strojev za varstvo rastlin pri Zveznem zavodu za kmetijstvo in gozdarstvo (BBA) in objavljeni v zveznem glasilu. Industrialci dosežejo vpis tako, da predajo izjavo, da aparat ustreza zahtevam 24. člena Zakona o varstvu rastlin z ustreznimi navodili za uporabnike. Predpisane so zahteve

za tlačilko, vsebnost soda, za sita in filtre, armature, razpršilce in puhalnik.

Podobene zakone bi bilo potrebno uvesti tudi pri nas. Služba za varstvo rastlin in mehanizacijo pa naj bi postavila standarde za aparate za tretiranje rastlin.

Tehnični podatki in navodila, ki so priloženi pršilnikom pri nas so pogosto pomanjkljivi in uradno nepreverjeni. Pa še ti veljajo le za nove stroje in se po daljši uporabi temeljito spremenijo. Zato bi morali pri vsakoletnih sezonskih pregledih pršilnikov zajeti čim večje število pridelovalcev in program še razširiti.

Pri odločitvi kako tretirati pa moramo upoštevati poleg zmogljivosti pršilnika še vremenske razmere, gostoto nasada, razvoj in razrast rastlin, kemične in fizikalne lastnosti fitofarmaceutskih pripravkov, način njihovega delovanja, pa tudi biotične lastnosti bolezni in škodljivcev proti katerim tretiramo.

KAKŠNA NAJ BO ZMOGLJIVOST AKSIALNEGA PRŠILNIKA ZA HMELJIŠČA ?

Pri pršenju s tlačnimi škropilnicami nanašamo brozgo na površino hmelja. Pri avtomatskih škropilnicah je hitrost traktorja odvisna od zmogljivosti tlačilke, porabe brozge na hektar in delovne širine.

Pri pršenju z aksialnimi pnevmatičnimi pršilniki pa polnimo delovni prostor s pršilno meglo. Čim gostejši je nasad, tem več pršilne megle mora priti v nasad. V zelo gostih nasadih zamenjamo ves zrak v delovnem prostoru z zrakom iz ventilatorja. Pod pogojem, da je kapaciteta tlačilke zadostna, je hitrost traktorja odvisna od zmogljivosti pršilnika za zrak (m³/h), delovne širine (m) in višine nasada (m). Hitrost bi torej lahko računali po formuli

$$v = \frac{Q \text{ (m}^3\text{/h)}}{r \text{ (m)} \cdot d \text{ (m)} \cdot 1000}$$

v = hitrost (km/h)

Q = količina zraka (m³/h)

r = delovna širina (m)

d = višina nasada (m)

Ta enačba odgovarja za pršenje, pri katerem zamenjamo ves zrak z zrakom iz ventilatorja. Ker pa so nasadi različno gosti in tudi zahteve po pokrovnosti za različne škodljivce različne, zato ni pri vsakem pršenju potrebna toliko količina

pršilne megle. Mauch ugotavlja za sadovnjake, da je potrebno zamenjati najmanj tretjino zraka v delovnem prostoru. V hmeljišču so zaradi gostote zahteve bolj stroge, ampak tudi zelo različne. Zato je prof. Četina v svojo formulo za delovno hitrost pri pršenju z aksialnimi pršilci uvedel še faktor (f) za zamenjavo zraka. In sicer če je:

f = 1, zrak v delovnem prostoru ni v celoti zamenjen.

f = 1, zrak v delovnem prostoru je 100 odstotno zamenjen

f > 1, v delovni prostor napihamo več zraka kot ga je v njem

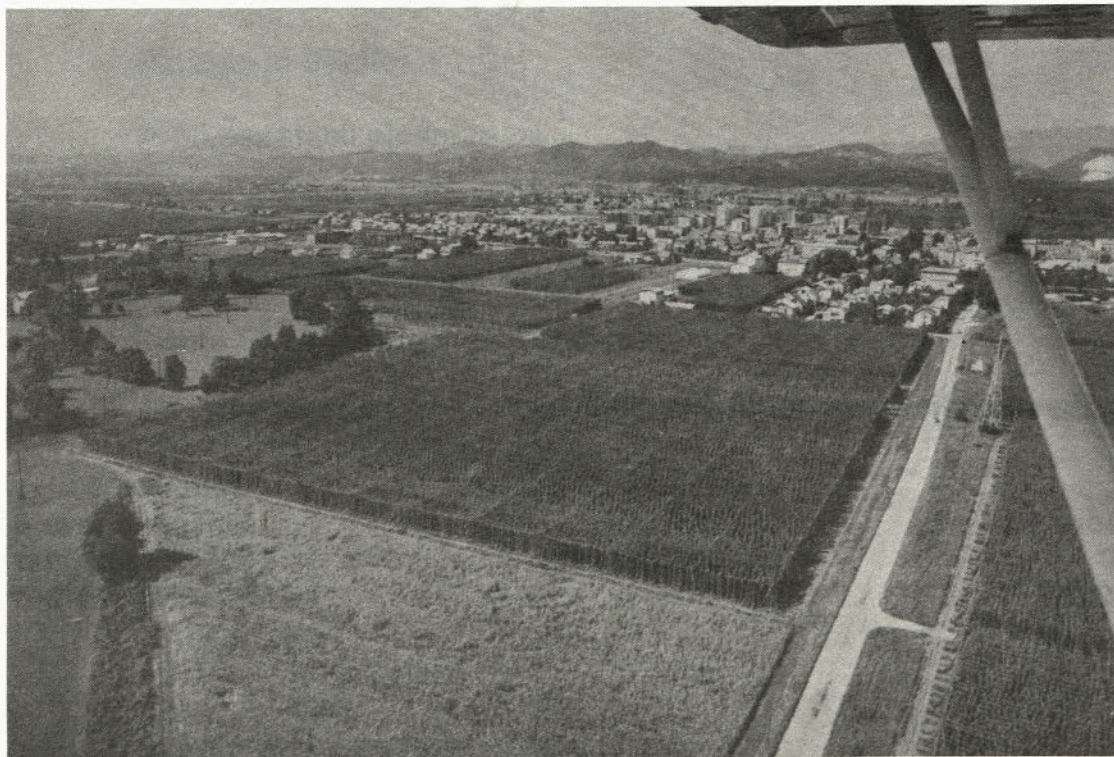
Iz prakse lahko povemo, da se za tretiranje hmeljišč v času cvetenja in v storžke, ko računamo z največjo gostoto rastlin, giblje faktor med 1 do 1,5. To se pravi, da zamenjamo v delovnem prostoru 75 do 100 odstotkov zraka. Za zelo šibke nasade in za pršenje v času, ko hmelj še ni dosegel vrha žičnice, pa se faktor giblje do 2. To se pravi, da moramo v delovnem prostoru zamenjati najmanj 50 odstotkov zraka s pršilno meglo.

Računati s faktorjem za zamenjavo zraka, manjšim od 1, ko v delovni prostor izpihamo več megle kot je v njem zraka, je le redkokdaj potrebno. Zelo neustrezno pa je navadno tudi pršenje s faktorjem večjim od 2, to se pravi, da v delovnem prostoru zamenjamo manj kot polovico

zraka s pršilno meglo, zlasti, če tretiramo proti ušem, pršicam ali peronospori v času cvetenja.

Upoštevajoč kapaciteto pršilnika za zrak, lahko menjamo količino pršilne megle v delovnem prostoru s hitrostjo ali delovno širino. Ker so medvrstni prostori v hmeljišču sorazmerno ozki vizavi višine, rastline pa goste, lahko menjamo količino pršilne megle v delovnem prostoru s hitrostjo in delovno širino. Za razliko od sadovnjakov s sorazmerno velikim medvrstnim prostorom, kjer je delovna širina pogosto konstantna.

Delovna hitrost pri pršenju ima velik vpliv predvsem na razporeditev sredstva po rastlinah in je zato ne kaže preveč povečevati. Lahko pa v hmeljiščih povečamo delovno širino. To nam omogoča tudi dobro izrabo pršilnikov z veliko kapaciteto (do 120 m³ zraka/h). Na drugi strani pa za hmeljišča ne pridejo v poštev aksialni pršilniki z majhno kapaciteto za zrak, kajti tudi ozek delaven prostor je zaradi velike višine precejšen in bi se za pršenje, ko je treba večino zraka zamenjati s pršilno meglo porabili preveč časa. Smatramo torej, da pridejo za hmeljišča v poštev predvsem aksialni pršilniki s kapaciteto od 60 m³ zraka na prej. Po nemških normah so za hmeljišča dovoljeni pršilniki od 45.000 m³ zraka naprej, ki pa imajo za bujna hmeljišča premajhno zmogljivost in pridejo v poštev predvsem za majhne kmetije.

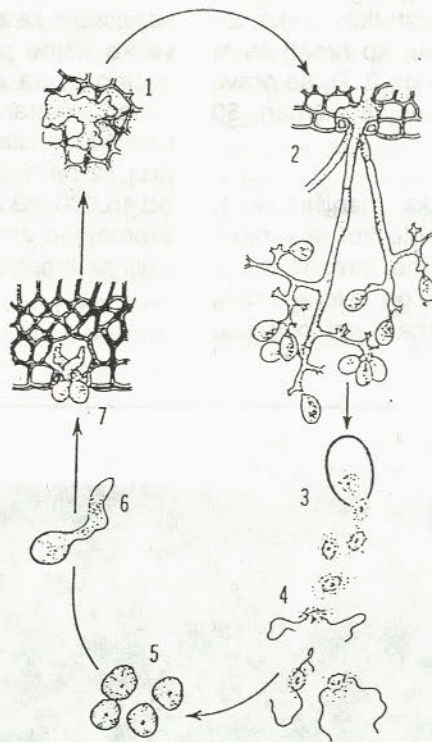

Savinjska
dolina pred
hmeljnim
obiranjem

RIDOMIL WP 25

Nepogrešljiv pri varstvu hmelja

Proti primarni okužbi s hmeljno peronosporo
(Pseudoperonospora humuli)

Za nadaljna navodila in pojasnila se obračajte na:

IHP Žalec,
Žalskega tabora 2
63310 ŽALEC
tel. 063-711-221

Tovarna dušika Ruše
62242 Ruše
tel. 062-661-108

Commerce
Einspielerjeva 6
61000 Ljubljana
tel. 061-322-241

PINUS TOVARNA KEMIČNIH
IZDELKOV RAČE
HMELJARJI

Za varstvo hmeljišč ima PINUS Tovarna kemičnih izdelkov registriranih več pripravkov:

Proti peronospori hmelja:

Kupropin, Bakreni antracol, Antracol, Delan SC - 750, Folpet, Captan 50 in Dithane M - 45

Proti hmeljevi uši:

Folimat, Baythroid 50, Beta Baythroid in Basudin WP 40

Proti hmeljevi pršici:

Pinofon in Dikofol

Proti pepelasti plesni

Karathane WP, Bayleton special in Antracol BT

Za uničevanje plevelov:

Boom efekt, Gramoxone, Fusilade

Za čimustreznejšo izbiro pripravkov se posvetujte s strokovno službo Inštituta za hmeljarstvo Žalec.

DP TKI "PINUS"
62327 Rače
Grajski trg 21
telefon: 062/608 - 240
telex: 33 - 130
telefax: 062/ 608 - 250

70/1991

COBISS

PEPELIN

Je novi fungicid v obliki vodotopnih mikrogranul, ki vsebujejo 80% elementarnega žvepla. Deluje preventivno, kurativno in eradikativno. Uporabljamo ga v naslednjih koncentracijah proti:

- Pepelasti plesni vinske trte (*Uncinula necator*)

za preventivna škropljenja	0.20%
po pojavu bolezni	0.30 - 0.50%

- Jablanovi plesni (*Podosphaera leucotricha*)

pred cvetenjem	0.50 - 0.60%
po cvetenju	0.30 - 0.50%

- Breskovi plesni (*Sphaerotheca pannosa*)

pred cvetenjem	0.50 - 0.60%
po cvetenju	0.30 - 0.40%

-Hmeljevi pepelasti plesni (<i>Sphaerotheca humuli</i>)	0.20 - 0.30%
--	---------------------

Zaradi dobrih fizikalnih lastnosti se suspenzija za škropljenje lahko pripravi direktno v rezervoarju škropilnice ali pršilnika.

CINKARNA